

FEATURES OF FORMATION OF PROFESSIONAL IMAGE OF THE TEACHER

Article is devoted research of a problem of formation of professional image of the teacher. Considered process of creation of the I-image of the teacher. Characteristic signs of formation of positive image of the teacher are analyzed.

Key words: professional image, positive image, "I-image" of the teacher, image function.

УДК 378.046.4

Голобородько Є.П.

***РОБОТА З НАУКОВИМ ТЕКСТОМ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ***

У статті розкрито стратегію роботи з науковим текстом як засобом підвищення кваліфікації вчителів в контексті аналізу структури навчальних програм закладів післядипломної освіти.

Ключові слова: робота, діяльність, науковий текст, підвищення кваліфікації, післядипломна освіта.

Робота – слово багатозначне. Це перш за все знаходження *в дії* (процес перетворення одного виду енергії в інший) (робота серця); заняття, праця, діяльність (розумова робота); служба, заняття на якомусь підприємстві, в закладі як джерело заробітку (поступити на роботу); виробнича діяльність по створенню, обробці чого-небудь (сільськогосподарські роботи); продукт праці, готові вироби (виставки учнівських робіт); матеріал, який треба опрацювати (взяв додому роботу); якість, спосіб виконання (річ досконалої роботи). Визначальним у цьому понятті є діяльність.

Текстом у широкому розумінні можна назвати кожне явище, процес, природу і людину як її частину. У вузькому – текст (від лат. *textus*, тканина, з'єднання) уживається також у різних значеннях: послідовність речень, слів; словесний твір; частина твору без таблиць, рисунків, формул; різновид типографських шрифтів і ін.

Науковий текст – це текст наукового стилю, що являє собою мовну систему, яка функціонує як форма логічно організованої наукової інформації.

Науковий стиль обслуговує сферу науки. Функція наукових текстів – передавати об'єктивну інформацію про природу, людину, суспільство. Цим зумовлені їх мовні особливості – точність, ясність, логічність, доказовість, повнота тощо. Характерні лексичні (термінологія), морфологічні (певні частини мови та їх категорії) та синтаксичні (переважно складні речення) особливості. У словесну тканину наукового стилю органічно входять широкі системи математичних, фізичних, хімічних, біологічних, географічних і інших знаків, елементів (карти, фотографії, схеми, діаграми, графіки і т.ін.). Науковий стиль втілюється в монографіях, підручниках, статтях, рефератах, тезах, патентах тощо.

Післядипломна освіта на сучасному етапі передбачає і навчання впродовж усього життя, тобто неперервну освіту, що викликано динамікою розвитку суспільства, науки, техніки. Мета неперервної освіти – підвищення кваліфікації або набуття додаткової професії фахівців.

Особливе значення має післядипломна педагогічна освіта, оскільки за твердженням педагогів-класиків, учитель вчить до тих пір, поки сам вчиться. Форми підвищення кваліфікації вчителів різні, основні серед них: самоосвіта, взаємовідвідування занять, участь у роботі методоб'єднань, у науково-методичних семінарах, конференціях, конкурсах, у педагогічних експериментах різних рівнів, науково-дослідницька діяльність, курси підвищення кваліфікації тощо. Післядипломна педагогічна освіта включає курсовий (через кожні 3-5 років) та міжкурсний періоди. Досить розгалужена і змістовна робота

проводиться в курсовий період в інститутах і академіях системи післядипломної освіти. Так, наприклад, у Херсонській академії неперервної освіти робота ведеться за 93-ма напрямами – програмами, 36 з яких авторські, розроблені науково-педагогічними працівниками академії (нерідко у співавторстві з учителями), відрецензовані, апробовані та затверджені вченою радою академії.

Таке розмаїття напрямків пояснюється сучасними тенденціями розвитку суспільства (глобалізація, демократизація, інформатизація), пріоритетною роллю та практичною спрямованістю освіти, закономірністю впровадження інноваційних освітніх технологій, творчістю учителів). Підвищення кваліфікації педагогічних працівників проводиться за очною, очно-дистанційною та індивідуальною формами навчання.

Структура навчальних програм відповідає типовим навчальним планам, їх концептуальним положенням та змісту і складається з трьох модулів: соціально-гуманітарного, професійного, діагностико-аналітичного.

Соціально-гуманітарний модуль розкриває питання сучасної філософії та соціології освіти, нормативно-правової бази дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти; охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників педагогічного процесу, охорони дитинства. Інваріантна частина цього модуля є стабільною для всіх категорій слухачів.

Варіативна частина реалізується шляхом спецкурсів політологічної, історичної, правової, соціологічної, краєзнавчої, духовно-моральної тематики.

Професійний модуль здійснює ключову функцію в підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів і включає наукові основи вивчення навчальних дисциплін, педагогічну інноватику та розвиток педагогічної майстерності. Він має спрямувати знання слухачів на удосконалення та застосування професійних умінь моделювання та проектування способів педагогічної дії. Спецкурси та факультативи концентрують увагу на інформаційно-телекомунікаційних технологіях навчання, компетентнісному підході до організації навчально-виховного процесу, організації допрофільної підготовки та профільного навчання, визначенні основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів, вимірюванні та управлінні якістю освіти. Ці форми роботи здебільшого призначені для поглиблення та поширення знань і вмінь із сучасної методики викладання навчальної дисципліни й обираються слухачами відповідно до своїх професійних запитів і особливостей навчального закладу.

Значне місце в змісті професійного модулю посідає педагогічна практика, яка проводиться у формі відвідування та аналізу різних видів занять у загальноосвітніх навчальних закладах, семінарів, консультацій.

Інваріантна частина **діагностико-аналітичного модуля** містить: настановне заняття, вхідне та вихідне діагностування, захист педагогічних проектів та випускних робіт, рефератів, конференцію з обміну досвідом, оцінювання навчальних досягнень слухачів курсів, підведення підсумків.

Засвоєння слухачами навчального матеріалу соціально-гуманітарного, професійного модулів супроводжується поточним та підсумковим контролем та самоконтролем. Комплекс діагностування навчальних досягнень слухачів здійснюється під час реалізації діагностико-аналітичного модуля.

Навчання за очно-дистанційною формою проходять у 3 етапи: організаційно-настановна сесія; дистанційне навчання, що передбачає самостійну роботу слухачів без відриву від місця роботи, вивчення рекомендованої літератури з блоків і модулів професійної програми, виконання завдань поточного контролю, педагогічного практикуму та написання випускної роботи; залікова сесія: підготовка слухачів до іспитів (інструктивно-методичні заходи, вихідний педагогічний контроль, заліки).

Певна річ, такий різноплановий і насичений зміст навчальних планів і програм передбачає постійну і системну роботу слухачів курсів із науковими текстами. Важливо зазначити, що навчально-тематична програма підвищення кваліфікації, наприклад, учителів з української мови та літератури враховує всі категорії вчителів-словесників (“спеціаліст першої категорії”, “спеціаліст другої категорії”, “спеціаліст вищої категорії”) з

конкретизацією нових знань і вмінь. Слухачі знайомляться з анотаціями навчальних модулів, в яких відображена тематика (законодавство України про освіту, європейська та євроатлантична інтеграція України, полікультурна освіта і виховання в досвіді зарубіжних освітніх систем – I модуль; інноваційна педагогіка, сучасна педагогічна психологія: професійне вигорання, толерантність особистості, емоційна стійкість, створення ситуації успіху вчителя та учнів; стан мовно-літературної освіти – інтегровані курси в школі, мовна культура учнів, елементи риторики, індивідуальний стиль роботи вчителя і його вплив на творчий розвиток особистості учня, проектна методика, інтерактивні методи, компаративний аналіз на уроках літератури, новітні тенденції актуальної української літератури, література рідного краю; підготовка учнів до ЗНО, олімпіад, конкурсів з предмету, узагальнення власного досвіду і ін. – II модуль; III модуль – діагностики, іспити, захисти творчих, випускних робіт). До цього додається досить повний список літератури, включаючи інтернет-ресурси.

Уже на лекціях слухачі працюють з науковими текстами. Лекції читають професори (штатні і запрошені), доценти, методисти, керівники управлінь освіти, досвідчені педагоги-практики. Традиційні види лекцій раціонально поєднуються з інноваційними (проблемними, бінарними, інтегрованими, дискусійними, з участю слухачів і ін.). На таких заняттях слухачі удосконалюють свої вміння сприймати наукову інформацію, обробляти її, фіксувати, пізніше доповнювати, вступати в діалог тощо.

Різнобічна робота з науковими текстами проводиться в процесі підготовки до семінарських занять та конференцій: підбір літератури, конспектування, підготовка повідомлень, рецензій, анотацій, ілюстративного матеріалу; обговорення теми з використанням перспективного досвіду, обґрунтуванням власної позиції. Це дає змогу глибше проникнути в спрямованість змісту наукових текстів: теоретичну (гіпотеза, доказ, узагальнення, пояснення, оцінка), інформаційну (характеристика досліджуваних об'єктів, повідомлення даних, констатація фактів), описову, практичну, ілюстративну, історико-бібліографічну.

Самостійне місце на курсах підвищення кваліфікації педагогів посідає індивідуально-творча робота слухачів. У вільний від занять час вони працюють над курсовими завданнями, поглиблюючи свою професійну підготовку з обраних ними тем по удосконаленню навчально-виховного процесу. На цьому етапі вчителі одержують науково-методичні консультації кураторів курсів, викладачів кафедр, бібліотекарів академії з питань підбору літератури, наукового текстотворення, вимог до змісту та оформлення випускних робіт, рефератів, методичних розробок і т.ін. У результаті виконання індивідуально-творчих робіт удосконалюються вміння дотримуватись логічних, семантичних та граматичних норм текстів наукового стилю.

Заклади післядипломної освіти на базі різних типів загальноосвітніх шкіл проводять значну експериментальну роботу на шкільному, районному, обласному, республіканському рівнях. Визначення проблем експериментальної роботи, види та методи педагогічного експерименту, розробка програм і методика організації та аналіз експериментального навчання, апробація його позитивних результатів, оцінка ефективності їх використання, складання наукових звітів – все це вимагає досить серйозної теоретичної підготовки, яку вчителі одержують від наукових консультантів та завдяки опрацюванню відповідної науково-методичної літератури.

Сучасну освіту характеризує активна науково-дослідницька робота на рівні дошкілля, початкової та повної середньої школи. Вчителі вміло користуються на уроках дослідницькими методами, керують роботами учнів у межах Малої академії наук України. Координує цю діяльність у школі завуч з науково-дослідницької роботи. Учителі готують статті, методичні розробки, узагальнюють досвід і публікують ці матеріали у фахових журналах, зокрема в “Таврійському віснику освіти”, “Педагогічному альманасі”, що виходять у Херсонській академії неперервної освіти, та в інших виданнях. Виступають авторами та співавторами шкільних програм, підручників, методичних посібників, що

передбачає ознайомлення з готовими науковими текстами відповідної тематики, жанру та створення й експертизу власних. У процесі такої роботи слухачі курсів знайомляться з досягненнями лінгвістичної і літературознавчої науки.

У закладах післядипломної освіти працюють наукові лабораторії, діють аспірантури і докторанти, в роботі яких активну участь беруть учителі, ведуть дисертаційні дослідження, захищають їх.

Роботу з науковими текстами осучаснює та урізноманітнює участь учителів у розробці та реалізації міжнародних програм, проектів, наприклад, у плані роботи Херсонської академії неперервної освіти за 2011 рік відображена та реалізується за участю вчителів співпраця з представниками Корпусу Миру США, Британською Радою, Гете-інститутом, Французьким альянсом, Шведським агенством з питань міжнародної співпраці, науковими центрами Росії, Польщі, Іспанії; в міжнародних проектах “Крок за кроком”, “Рівний рівному”, “Зелений пакет” та ін.

Таким чином, сприйняття, аналіз, інтерпретація, популяризація та творення наукових текстів сприяє відточенню поняттєвого апарату, збагачує наукові знання, знайомить з новими науковими освітніми концепціями і підходами, розширює можливості педагогічної творчості, зміцнює емоційні і вольові ресурси, поглиблює індивідуальні професійні стратегії і тим самим створює надійну базу для постійного підвищення кваліфікації вчителя, що виступає могутнім джерелом розвитку духовного і матеріального потенціалу країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єрмоленко С.Я. Науковий стиль // Українська мова: Енциклопедія. – 3-є вид., змінене і доповнене. – К., 2007. – С. 421, 422.
2. Психологічні особливості творення наукового тексту: методичні рекомендації / За ред. В.В.Андрієвської. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 215 с.
3. Даниленко Л.І. Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін // Післядипломна освіта в Україні. № 2, 2007.
4. Шуляр В. Акмеологічні засади розвитку професійно-методичної компетентності вчителя-словесника в системі післядипломної освіти: теоретичний аспект // Післядипломна освіта в Україні. № 2, 2010.
5. План роботи КВНЗ “Херсонська академії неперервної освіти” Херсонської обласної ради на 2011 р. – Херсон, 2011.

Голобородько Е.П.

РАБОТА С НАУЧНЫМ ТЕКСТОМ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЕЙ В ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ОБРАЗОВАНИИ

В статье раскрывается стратегия работы с научным текстом как средством повышения квалификации учителей в контексте анализа структуры программ учреждений последипломного образования.

Ключевые слова: работа, деятельность, научный текст, повышение квалификации, последипломное образование.

Goloborodko Y.P.

THE WORK WITH A SCIENTIFIC TEXT AS A WAY OF IMPROVEMENT OF TEACHERS' PROFESSIONAL SKILLS IN THE POST-DIPLOMA EDUCATION

The strategy of the work with a scientific text as a way of improvement of teachers' professional skills in the context of analysis of curriculum's structure of post-diploma education institutions has been considered in the article.

Key words: work, activity, scientific text, improvement of professional skills, post-diploma education.